

სახელმწიფო პუბლიკაციის განყოფილება



F 3018
1

ბაჩანასი
ბაჩანასი
ბაჩანასი



ბაჩანასი

ბაჩანასი

თბილისი

თბილისი, ვ. ბ. დიასმიძე | სტ. გ. ნ. დიასმიძის

1902

899 96



ბ 34

„სახელწო ბიბლიოთეკა“
იოსებ იმედაშვილის გამოსცემა № 23

ლიაკვენიანი



F 3018

პოემა

ბ ა რ ა ნ ა ს ი

753

თბილისი

სტამბა აგუტენბერგის (გ. ნ. დიასამიძის)

1902



801-1



Дозволено цензурою. Тифлисъ, 3 октября 1902 г.

96.11.14.10 - 20



ზ ა ჩ ა ნ ა

(ნიკო პავლეს ძე რაზიკაშვილი)



დიაკვნიაანი

(მოთხრობა)

I

ღილაა შემოდგომისა,
ნისლი წევს ალაზანზედა,
მთების წვერებზედ—ღრუბლები,
ისე თუ მაღლა ცაზედა.
ჩუმაღ კწვიმს, ნისლი ბოცირობს,
შიეთ-მოეთობს წამზედა.



მალ-მალ ბიბინებს უღრანი
 ხშირი ტყე ღიქბარდიანი,
 კრიკინა, უსურვაზითა
 ქსოვილი, ბურვილიანი:
 ქარი მიმუვლის, ეხვევა,
 ატირებს სურვილიანი.

ტყე იქმახება და ოხრავს,
 ხელებს ჰშლის, იმუდარება:
 შზე არსადა სჩანს და ზეცა
 სრულ ისევ იმუქარება,—
 სიტურთით მაინც ამ არეს
 ნეტავ რა შეედარება?

მიდის და არა თავდება
 ქალა თვალ-გადუნწვდენელი,
 ხშირი ტყე, ბალახ, კაქახის
 გულ-უხვად აღმომცენელი;
 მიყვარს სიჩუმე იმისი
 სიამის გამომცემელი.

მარტოკას გულით. ვნებულსა
 რა მმართებს ქალიქებისა?

მალ-მალე მომაგონდება
 სახე იმ ალაგებისა,
 სადაც დის ჯოგი ირმისა
 და ბოლიქები შეღებისა.

სადაც მრავალი ქანდარი,
 შემკული ლამაზობითა,
 წელთ მატთანეს მიამბობს
 გრძელ-გრძელსა ათასობითა.
 ძირს ხტება, ქყივის ხოხობი,
 მიმოჰქრის თამაშობითა!

შეთქმევა: „ასე ვეება
 ქალა ეინ გააშენაო?
 ან გულის სატყვევნელადა
 ასე რამ დაამშენაო?
 ნეტამც დაღალულ, ტანჯული
 მუდამ იქ დამასვენაო“ .

II

ამ ტყეს ბილიკი მიაჩნავს,
 უხვევს ველსა და ახოსა,

მთელს ჯალას ისე გაივლის
პირზედ არ აიხადოსა,
რომ თვალი არვინ შეასწროს,
არავინ დაინახოსა.

ისევა ჰეინელოვს, ნამებსა
დაბლა წკაპწკუპი გაუდის.
ეს გზა სამგზავრო არაა,
შარა სხვა მხარეს ჩაუდის;
ამაზედ უფრო მწყემსებსა
ცხვარი და ძროხა დაუდის.

ეხლა კი კვალი არ აჩნავ
ამაზედ მოარულისა, —
ლაფი და ჭყაპი დიდია,
არ არის სიარულისა.

უეცრად ჩქამი ვაისმა
ჩიტების ყრიამულისა.

ოღონდაც კაცი გამოჩნდა,
მასთან სხვა ცხენიანაცა;
ხმა-ქვეასა ჰკრეფენ ორნივე
ვაჟიც და კაბიანაცა;

დგომა-სვენებით მოდიან,
მოსაუბრობენ თანაცა.

ქ ა ლ ი

რა ცუდი დილა გათენდა,
რა თინთი იქმნა მწყვედელი,
თითქოს წვიმა და აედარი
ჩვენთვია შემოწყველი;
ამ მგზაფრობის დროს ოხერი
ისე გვყავს გამოსეული.

გუშინ რა კარგი დღე იყო,
კაშკაშა, სამოთხებურა:
მთელი კახეთი ცხადად ჰჩნდა
იქილამ გამოხედული.
ვინ იფიქრებდა სადღეოდ,
რომ ახლა ასე ეგულა?

წვიმასაც არა უშავდა,
ჯანლი რომ არ ეხვიოსა,
იღვილი არის ამ დროსა,
რომ გეზიც აგვერიოსა



და კაცი მოულოდნელად
ხიფათში გაეხვიოსა.

კაცმა რა იცის, სად საფრთხე,
სად აუღგება ხიფათი?
მერე ეს ქალა ლეკებსა
აქვსთ, როგორც თავის ზინათი,
იქნება ზედაც წაფაწყდეთ,
რა გაიგება იმათი?

ი ლ ა ლ ო

რამდენიც უნდა იწვიმოს,
ღრუბელმაც იბოჭიროსა,
თუნდ ყოველ ქვა-ხის ადგილი
სულ მტერმა დაიჭიროსა,
მაინც მშვიდობით გაგიყვან
საჩვენოს სანაპიროსა.
ნუ გეშინიან, გენაცვა,
არრა იქნება უღუთოდა;
წამოსვლა, ჩემო სიცოცხლეც,

ებლა გვერჩინა უთვოდა¹⁾, —
სულ იქ ხომ არ ვისხდებოდით,
მისვლას წამოსვლიაც უნდოდა.

ქ ა ლ ი

წამოსვლიაც წამოსვლის ჰქვიან,
აპხირდი მეტის-მეტადა;
მამამ რამდენი გეხვეწა,
რა იყო გასამეტადა
ერთი დღე მისთვის, ან ჩვენთვის
სიკოცხლის შესახებრებადა?
განა სრულ ჰწვიმდა, რა ვიცი,
ერთხელ ხომ გადაიყრიდა²⁾
და მაშინ...

— ..იცი, ნემსკაევი
ხომ არვინ ჩამოგვიკიდა?
თორემ ეგ ბაგე უერთოდ
შავას არ წამოისვრიდა!“

¹⁾ უთვოდ—უთუოდ. ²⁾ გადაიყრიდა—გადი-
დარებდა.



ქმარმა უხუმრა და ქალმა
 მყის ჩამოუშვა ცხვირია;
 შედგა და უთხრა: „არ სტყუვი,
 ვსთქვათ, აღარც ექვი ჰქირია.
 ახლა ის მითხარ, რას იზამ,
 რომ დაგვხედეს ლეკის მზირია?“

იღბალო

რასა? და შენს თავს ვაჩუქებ,
 მე ჩემთვის წაფალ გმირია;
 ე მანდ რომ ჩაპრგვალეებულხარ,
 თმები რომ გაგიშლიაო,
 შენის გულისთვის მოვკვდები,
 მაშ თუ არ დაგიშლიაო?
 წაფალ და ჩავეკონები
 სხვაც ბევრი ჰყვავის იაო.

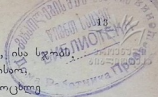
ქ ა ლ ი

ილო, რა ტკბილადა ჩქამობს
 კილო მაგ შენის ხმისაო!

მე შენთვის მოვკვდე, ისა სჯობს,
არ იყოს შენის თქმისაო,
განა თუ მქვიან სიკოცხლე
და ცოლი კარგის ქმრისაო?

ძნელია, ღამე ტყეშია,
რა გზა არ გაიგებოდეს,
რა ყინვა, ზრობით ცივზედა
მთაზედ არ გაიძლებოდეს
და დიდს, უძირო ზღვაზედა
ხიდი არ გაიდებოდეს.

ძნელია განთიადზედა
ცა წმინდა ცვარსა ჰცვრიდესა
და მგლოვიარეს ყვავილსა
ნამი ველარა ჰზრდიდესა,
ვარამი გულ-ღვიძლს უწეწდეს,
ღარდი თვალეებსა პთხრიდესა;
მზემ გადმოჰხედოს და სევდის
მას ცრემლი გადმოსცვივდესა.



იღბალო

ეჭ, დედაკაცო, ნუ მაჭყე,
რა დროს ეგენი არია?

ქ ა ლ ი

„მაშ რომ ლექები დაგვიხვდენ,
ასტეხოთ სისხლის ღვარია,
ვერაფერს გაჰხდე, დაჰმარცხდე,
ის როგორილა არია?

თუ დედა აღარ გაჯაფრებს,
იმას დაადგეს ნათელი,
მამას ხომ ერთი შენ ჰყევხარ
მარტო თვალების ამხელი;
შენითაც ბნელაში დარჩეს,
ხელში გაუქრეს სანთელი?

თუ იმას იტყვი, რომ ჩემთვის
იტყვიან იმისობასა,
აბა ამაზედ რა ითქმის
ეხლა შენს გამარჯვებასა,



მოდი, გასწირე ცოცხალი
ვინმე მკვდრის იმედობასა“.

არა ხუმრობდა... და, როცა
ეს ამეებსა ჰგოდებდა,
ვატკაცი წელში ახრილი
დინჯ-დინჯად მიაბოტებდა.
ჰსხამდა...³⁾ და ხამუშ-ხამუშად
ქარი ტყეს მოაქოთებდა.

ქ ა ლ ი

სადარო პირი არ უჩანს,
განა ვერ ჰხედავ, ჰკვიანო!
ამისთანაში მგზავრობას
განა მგზავრობა ჰკვიანო?
დაბრუნდი, მერე წავიდეთ,
ნუ მიხვალ, აღამიანო.

იღბდღო

ქალო, რას შემომჰკიკტიკებ,
რას ფიქრებს წაუღიხარო?

³⁾ ჰსხამდა—ჰწვიმდა.



გადუტყორცნიხარ, შორს სადმე,
შავს ზღვაში ჩაუგდნიხარო.

ამოდრი, შენი ქირიშე,
დალონებული ნუ ხარო.

დღეა... აქ ლამეს რა უნდა,
ან ლანდს სვავ-ყორნებიანსა?
ან ტყეს გაუვალს, უღრანსა,
ან მთას თოვლ-ყინ-ულიანსა
და იქ დარჩომილს ჩემს ტურფას
წაღკოტს, ვარდ-ბუღბულიანსა?

სანამ შენ მყევხარ, სულ დღე მაქვს
ასი მზე მიდგა ცაშია;

ორი იმდენი დობილი,
მთვარე-მინათებს გზაშია.

მისხავე და მისხავე ვარსკვლავი
ხშირი ცის კამარაშია.

ღმერთი მალღაა, დიაკო,
დაბლა—მთები და გორანი;
აღვიმსთო მისდა, ძირს დარჩეს,
ჰნახო სვაფი და ყორანი:

ზღვაზედ სავალად გემი მაქვს
 და მდინარეზედ ბორანი.

მომყე, გენაცვა, აქა-იქ
 ნუ ჰწოწიალებ ფიქრითა,
 ნუ მარაგდება თვალები
 შენი ლანდების გიშრითა;
 თავი დაეღუპო, ან შენა
 წამოგყვანე იმითა?

ბალი მაქვს იგეთ-აგეთი,
 გარს ზღუდე, ხუროს ნაგები,
 ქვა-ქვიშად თვალ-მარგალიტი
 აქვს, ლალ-ბივრიტის თაღები,
 უჩემოდ ვერვის მიართევს
 იმის ჭიშკარის საღები.

თუ გამოიცნობ, იფიქრე
 ქალაე, ამ გამოცანასა,
 მეც დაგიჯერებ, მივბრუნდეთ,
 რა თავქვე ჰქინდრავ თავასა?"

ქალმა შეჰლიმა და ისევ
 გზიურ გაუდგენ ქალასა.



III

ცოტა ხანს აყრა დაიწყო,
 იტყოდნი, გაიდარებსო:
 ჯანლი დაწყდა და ფარებად
 ქალაზედ ყოველ მხარესო
 აპყვა და მალლა მოექცა
 ცასა და მთების თაფებსო.

ორსავე მხარეს ღრუბელი
 დადგა და დადგა ქუჩადა,
 როგორც პირისპირ ჯარები
 ერთურთის დასაღუპადა.

შუა მიმუდის ნისლეები
 მშვიდობის მოსაწყყადა⁴⁾.

მაგრამ არ იქმნა, დაჰძლივა
 საძმოსა საომარმაო:
 ორივე მხრიდან თოფებსა
 ხმა მისცა ზარბაზანმაო,

⁴⁾ მოსაწყყად—მოსაგებად, ჩამოსაგდებად.

მასქით ⁵⁾ კი ომიც შენივთდა,
 სიცილი იწყო ხმაღმაო.

მოჰსქდა და ისევ დაუშვა,
 ცა კი გმინავდა, მუქრობდა;
 ჩამოშხუოდა ღვარები,
 რა რომელს გამოუსწრობდა;
 ქალაზედ ნისლის ხროები
 ერთი სხვას შემოუძლოდა,—
 თეთრ ბუწუწივით ირთხმოდა,
 ძვრებოდა, მალღო ხრჩოლავედა,
 ტყე საუბრობდა ტურფადა,
 თავით ფეხამდე თრთოლავედა;
 მანანას ⁶⁾ ხშირად იბერტყდა,
 როდესაც შემოჰქროლავედა.

ქალა თანდათან გახშირდა;
 ბარდები ბარდებზედაო,
 ხე ჯაგზედ, გვლარძნილი ⁷⁾ ზედა,

⁵⁾ მასქით — მასუკან, მას შემდეგ. ⁶⁾ მანანა —
 ნამი. ⁷⁾ გვლარძნილი — ამხვევი მცენარე, მაგალ.
 უსურვაზი, კრიკინა, ლიქი, სეია, ხვართქლა და სხ.

კორუმი კორუმზედაო
 ისეა გადახვლანჯული,
 გაბმული ერთურთზედაო,
 რომ ადღზედ ვერას გაარჩევ,
 ვზიღამ რო გაიხედაო.

ილალოს გულში თავისა
 და ლეთის იმედი დიდია;
 ქალიც გულზეა მოსული,
 კაი ქმრის გადამკიდია:
 ის არის ამის სიკოცხლის
 სიმაგრე, ვზა და ხიღია.

შიღის ილო და მიჭყვება
 ქალი, სამოთხის ყვაფილი
 ისე, როგორაც გაზაფხულს
 ფოთოლ-ჩირთი და შწვანილი.
 ილო ბევრს ჰფიქრობს და ცოტას
 იტყვის, არ უყვარს ჩხაფილი.

უვარაულოდ არც ეხლა
 დაპრჩა, რაც გამოდგებოდა,
 ამ მგზავრობიდან, მის ფიქრით,

საფრთხე არ წარმოდგებოდა,
 განგება-შემთხვევითა თუ
 რამე არ ამოტყვერებოდა.

მიზებად ესენი ითქვას,
 თუ ხსნა დაეუწყოთ იმითა,
 რომ შარას შარტო მთხოვარა
 დაძღვეს ხმელია გუდითა
 და არა—შელა დღისითა
 თავის ფამფალა კუდითა,—
 ილო კი მაინც ჩაეფლა
 თავის სჯა, ვარაუდითა.

როგორც ნაპირას დამფრთხალი
 კალმახი მოჰხედეს ტუმბოსა^{*)},
 იქ ორაგული დაუხედეს,
 ეცეს და გადაყლურწოსა^{**)},
 სწორედ იმ გვარად მოუხდა
 ჩვენს დაღონებულ ილოსა.

ამ გეზზედ ექვსიოდ ლეკი
 ერთ ხის ქვეშ მიხნუშტულადა

*) მორევი. **) გადაყლურწოს—ჩანთქას.

სხდენ ისე ნაბად-ხურვილნი
თავისთვის შეცხვარულადა,
თითქოს გამვლელის ვისიმე
ეჭვიც არ ჰქონდათ სრულადა.
ჩვენი ილალო ფხიზლადა
იყო ხომ თავის გულადა,
მაგრამ ვერც ამან ნახნა და
წაადგათ ბერყაბულადა.

თვალში ჩუჩუნნი დაიწყეს,
უცქერს, თუ ვინებიანო.
სწრაფად ადგენ და მოდიან,
იცნო, რაც კაცებიანო.
შედგა: აქ უფრო ვიწროა,
ირგვლივ სრულ ბარდებიანო.

ქალს ელდა ეცა ჯერ მითომ,
გაფითრდა, დარჩა შტერადა.
მერე ცხენიდან გადმოხტა,
სახვევიც გაჰკრა ხელადა,
აენტო, როგორც არწივი
საკბილოს შესაქმელადა.

თავის განწირვა ტურფაა,
ძნელია დასაწერადა.

სენი შიაბა. ქროის გვერდით
დადგომას დააპირებდა:
ილალომ თოფი გადასცა,
ერთს ადგილს დაადგინებდა,
დასამშვიდებელს ეტყოდა,
იმედით დაათირებდა¹⁾).

თვითონ წინ გადაეყუდა,
დადგა კრინტ-გაულეებელი.
ჯერ ბელადია და შერე
ყველა იმისი მხლებელი,
რაცა ჰწაღიანთ, სხადია,
არ არის გაუგებელი.

მაშინ სუყველა ისინი
იყო ასეთის ფიქრითო:
„ფეხებში ჩაგვივარდება,
სანამდე რასმე ვიტყვითო“.

¹⁾ დაათირებდა — დაუყვავებდა, დააჩუქმებდა.

მაგრამ რომ არაფერ მიღის
მათთან ჩოქით და რიდიტო,
ეწყინათ, „თავს ზარი დაეცეთ“,
ჰთქვეს: „ტყუილადლა ვიცდიტო“.

შემოუქყვივლეს ხმა-მაღლა,
მოჰყვენ რაღაცა ლულულუსა.
ილალომ უთხრა: „რას ჰყვირით,
ან რისთვის იდენთ აღმუღსა?“

ინახტებიან ²⁾ ლეკები,
ვერა ჰხდებიან ქართულსა ³⁾.

— „რა გნებაეთ?“ ხელახლად ჰკითხა
ილომ თათრულის ენითა.

ეუბნებიან: „ძმობილო,
დავშვერით ფუჰად დენითა.
უნდა ბატკნები წაგვესხა
გურჯისტანს გადმოფრენითა.
აქამდე ვერვინ ვიშოვეთ;

²⁾ ინახტებიან — აღელავენ. ქარის დროს იტყვიან: უანა ინახტება, მელეფრი მისდევს.

ეხლა შენ შემოგვეყარე,
 მოულოდნელად მოგვიხვედ,
 კინალამ გამოგვეპარე.

ჩვენც კოდონი ვართ, შენც გეყო,
 რაც რამ დროება ატარე,
 ნულარ გვაყოვნებ, საჩქაროდ
 აბჯარი გადმოგვიყარე;
 შუა ჩაგვიდევ, წავიდეთ,
 ქალიც თან წამაიყვანე“.

—მხოლოდ ეგ, გარდა მაგისა
 სხვა კი აღარა გნებავთა?

—„ვიცი, კარგი ხარ, მაგრამ ჩვენ
 ტრაბახს არ დაგინებდავთა.

ჯერ ტკბილად გირჩევთ და მერე
 ძალასაც გაგიბედავთა.

პნახავ, ურჩობა თუ მაშინ
 არ დაგრჩეს სანანურადა“.

—თავის წონებას, მუქრობას,
 ლეკვბო, გიჟმაჟურადა,
 არა ჰჯობია, დაიწყეთ



და მოპრჩეთ ვაეკაცურადა?
 სიკოცხლე, ღვთის მოცემული
 და ქალი შშობლის მიერა
 იმიტომ მახლავნ, რომ ვინაც
 ძალლი შემხვდება შშიერა,
 ერთიც მას მივეცე და სხვასაც
 ის ექმროს ჩემს მაგიერა?

აბა, დაიწყეთ და ვნახოთ,
 ვინც გავა შულლის ბოლოსა.

— „ჩქარა დაგვნებდი, თორემ
 აგკუწავთ, როგორც ღოდოსა“.—

უპყივლა წინამ ხმლის მოწვდიით
 და სხვებმაც დასცეს კიეინა.

მაგრამ ქართველის ფრანგულმაც
 მაშინვე ამოისტეინა.

ასე ჰდგან ტოკვით შებმის წინ,
 როგორც ვეფხვები ბწკალზედა,
 სხვანი კი სეირს უცდიან,
 ჩუმაღ ჰყუდიან განზედა.

ბელადმა კიდევ დასტყვივლა,
 კიდევ დასთხოვა მუქარა,
 მაგრამ არც დათმობა არის,
 არც ზენარობა—მუდარა:
 სირცხვილ, ნამუსზედ სწადიან
 ვაჟკაცს ჩაიცივას სუდარა.

უკან მიდგა და წარმოსთქვა
 ლექმა: „შეჭხედეთ ძაღლსაო,
 რაზედა ჰკარგავს სიცოცხლეს,
 რაზედა ჰღუპავს თავსაო!“

—ძაღლი მე კი არ, თქვენა ხართ,
 რომ ტყვილიად მტაცებთ გზასაო,
 თორემ მე ჩემთვის მივდივარ,
 არაფის ვერჩი სხვასაო.

რა არის გასაკვირველი,
 მე ვიდგე ვაჟობაზედა?
 კაცი მოკვდებოდა ცოლზედა,
 მამულზედ საკუთარზედა.
 მაგრამ რომ ვინმე თქვენგანი
 მოკვდეს ამ ხელობაზედა,

მაშინ რა ითქმის იმისა
სულზე და კაცობაზედა.
თქვენ იმედი გაქვთ სიმრავლის,
არ ექვობთ ჯობნებაზედა,
მაგრამ ეგ ღმერთზე ჰკიდია
და იმის განგებაზედა.

თქვენ ხომ ჰყოფილხართ ვაჟები,
მაგრამ არც მე ვარ ბეჩაფი;
თუ თქვენ ხმლები გაქვსთ და გიჭრისთ,
არც მე მზავ გაულესაფი.
თუ თოფებს იტყვით, არც მე მაქვს
გაურთავ, გაუხედაფი.

თქვენ თავის რჯულზედ ჰლოცუ-
მე კიდე ჩვენებურადა. |ლობთ,
ვინ იცის, ბედი რომლისა
იყვირებს ხარებულადა.
ან ვისი შაფებს ჩაიცივამს,
იტირებს ქალებურადა.

ესთქვათ, ვერ მოვშველდით მე და თქვენ,
გაგვიხდა საჩხუბარადა,

მორჩა და ჩამაიღვარა,
 რაც იყო ნაგუბარადა.

მე დავრჩი, ჩემთან თქვენც ვინმე
 უვაგ-ყორანთ საწიწქნარადა.

სხვები წახვედით, არა ვსთქვათ:
 რა მიგაქვსთ სასახელოდა?

მკვდრისათვის მკვდარი და მერე
 რა გრჩებათ გასამრჯელოდა?

არ ჰჯობ დავშორდეთ ერთურთსა
 უბოროტ-შეუმთხვეველოდა?

თორემ ხომ ჰხედავთ, თქვენთან მეც
 ხმალი მაქვს ამოღებული,

ეს იმას ჰნიშნავს, რომ როცა

მტერი მყავს აღაღებული,

მაშინ მეც სასიკვდილოდა

თავი მაქვს გადაღებული“.

თვალსა და ყურსა უსჯულო
 ყველა მას შეაჩერებდა,

ისეთის რიხით ამბობდა

თვალით ცეცხლს გააკვესებდა,



რომ თავზედ შეუზავთაჲად
არაფის შეახედებდა.

მიჰხედენ, რომ კარგი არ იყო
იმასთან გამოხუმრება,

მაგრამ არც ისე მშვიდობით
სწადლათ მის გამოსტუმრება

და ერთხელ კიდე ბელოდი
სიტყვაში შეეჯიბრება:

— აცა, ძმობილო, უბნობა

გაუშვათ ტკბილი სიტყვითა.

მართლმორწმუნეებს არ ჰნათვლენ

საქრისტიანო წირვითა

და არც მგელის ჰკვებვენ, როგორც ცხენს,
ნამუცემელა თივითა.

მგლის ფასი ქურქზედ და ვაქრის

იმის ლარზედა *) ჰწერია.

ვერ მაჰრიგდებით, თუ ზოგში

შენაც არ დაუჯერია.

*) ლარი—საქონელი.

თვალი მგელს ცხვარზე და ამას
ფულებზე დაუქერია.

საგანგებო პირს მქედელი
ხანჯლისას აწრობს ქონშია
და თეთრიც ⁵⁾ მიეც მენავეს,
თუ ვერ გახვიდე ფონშია.

— „რა ცხენიც გნებავთ, ნუ მკითხავთ,
თქვენ აარჩიეთ ჯოჯშია“.

— „ორივეს ქება არ უნდა,
არც ერთს არ დავიწუნებთა,
ოღონდ ნაბიჯით იარონ,
განა კი გავაქენებთა?“

შინამდე, თორემ მერე კი
დიდხანს არ დავაყენებთა,
გავართომთ ხელს ⁶⁾ და თუ ამით
შრომის ფასს დავაყენებთა,
მაშინ იმ მოვაქრესაც დიდს
მადლობას მოვახსენებთა...

⁵⁾ თეთრი—ფული. ⁶⁾ ხელს გავართომთ—გავ-
ყიდით.

ამ სიშორეზედ რომ არვინ
გაჰსარჯო სიარულითა,
ეხლავ გირჩევენავ დაჰბრუნდე
გულითა მხიარულითა,
ვიცი, რომ სავსეები გაქვს
ქილა, ქოთნები ფულითა.

ის სამოთხესაც კარს უღებს,
იქ კი ტყუილად ობდება.
რად გინდა? მოუხმარებელს
ეშმაკი ლაჰპატრონდება.
გახსენ და გადმოგვითვალე,
გული ნუ დაგილონდება.

ორთავეს სახსრად კაც-კაცად
თუმანსა მიკერძებითა,
ბევრი რომ არ ფსთქვა, ოც-ოც და
ათ-ათსაც შეგჯერდებითა.
თუ ყაბული გაქვს, გაგიშვებთ,
წახვიდი გამარჯვებითა.
წასვლით კი მარტო შენ წახვალ,
ქალს აქ დააგდებ... იმითა

რომ შენის წასვლა, მოსვლისა
 ჩვენ არაფერი ვიცითა,
 და რომ არ ვაგვთქვამ, მაზედაც
 უნდა შეგვეკრა ფიცითა.

ჩვენ კიდე თავდებად ღმერთსა
 და წვერს დიდ მაჰმადისასა
 მოგცემთ, რომ როგორც გამობასა
 არ ვიქთ მათ სიდიდისასა,
 ისე ცუდს სათქვამ, საქმნელსა
 მაგ შენის ყვაფილისასა“.

— „მეც გეფიცებით იესოს,
 ძეს ზეციური ღვთისასა,
 რომ არც ვაფწირავ ქალს აქა,
 არც აღმანს ¹⁾ მოგცემთ მისასა
 და, რომ დამთანხმდეთ იმისა
 წაყვანას ღელ-მამისა,

მაშინ კი უარს არ გეტყვით,
 რომ არსად წაგივიდეთა,

¹⁾ აღმანი — ტყვის გამოთავისუფლები.

ქალი რა შშობლებს მიეგვარო,
მე აქვე მოგივიდეთა
და არც იმაზედ, რომ ჩემგან
სიტყვა არ გაგივიდესთა“.

თითქოს უწინვე ამ პასუხს
ელოდენ ქართველისგანა,
ბედენად არ შეიცვალნენ
მტრები ამ სიტყვებისგანა
და „სარაექნათოს“ პასუხს რომ
ექებდენ ერთურთისგანა,
მეშვიდე ლეკიც გამოჩნდა
ამ დროს მეორე მხრიდანა.
მოვიდა, ერთურთს რაღაცა
ჰკითხეს, იუბნეს დიდხანა.
მერე მოსული მობრუნდა
და უთხრა: „გურჯო, იციო,
რომ მდარე ვინმე გვეგონო
და არა კაი ბიჭიო,
მაშინ არც დაგენდობოდით,
არც გეწამდა შენი ფიციო.“

მაშინ მაგ შენის გიეობით
ვერ მოგვრჩებოდი იათად,
ასე არ მოგიყვებოდით
საუბარს თაფაზიანად,
დღეს ლამედ გადაგიქცევდით
და წვიმას სისხლის ფიალოდ.

მაგრამ, რომ ვითქვამს, იმისა
გამო არ მოგიძულებთა,
რადგანც დაბრუნვას გვპირდები,
ერთს ჩვენცა აგისრულებთა.
წადი და სხვაზედ, რაზედმეც,
არაზედ გაიძულებთა.

მხოლოდ ის წელან ნათქვამი
გაიმეორე ფიციითა,
შიგ მოსვლის ვადაც დაგვიდევ
კარგად დღის ანგარიშითა
და მერე აღარც გაბრუნებთ,
გასწივე შენის გვრიტითა.

ილალოამ სიამოვნებით
იმ წამსვე ლაუჯერაო,





შეჭედიცა ხეაღე მოსულაზედ,
პირჯვარი დაიწერაო;
ენდნენ, გაუშვეს, წაეიდა,
აღარვინ გააჩერაო.

IV

ჩვენი მგზავრები მიდიან,
არსად არ შეუცდიათა;
კარგა ხანს ერთმანერთისთვის
ხმაც კი არ გაუციათა.
რა მოხდა? საით მიდიან?
თითქოს ვერ გაუგიათა...

ეს ქალსა, თორემ ვაჟკაცმა

ნიადაგ ყველა იცოდა:

თიცი და სიტყვა მისგანა

თავის განწირვას ითხოვდა.

ჰსთქვა და გადასკრა, იმაზედ

ეხლა როდილა თქრობდა.

ჯვარი ძველს ივერიელსა

სულ სხვანაირად ჰხიბლავდა:

ის იმისათვის კვდებოდა,
 მისთვის სიცოცხლეს ჰწირავდა,
 ამიტომ შავებდობისა

ზღვა ამას ვერა ჰძირავდა;

რამდენჯერც მიმოაწყვეტდა
 და ჩანთქმას დაუპირებდა,
 იმდენჯერ ჯვარით გულზედა
 ნაპირსვე გამოსცურებდა,
 ან ფიცის საწინაღმდეგოს
 ილოს რა მოაფიქრებდა
 ცხადად, როდესაც სიზმრითაც
 არავის აპატივებდა.

იქნება ან სთქვათ: „დარდობდა.

ან რისმე მომდურავ იყო?“

არა, პირიქით ისეთი

შშეიდი და მზიარულ იყო,

თითქოს ამას წინ ტოლებში

ზეიმ, ნადიმზედ მჯდარიყო.

მას გული სიღრმეს ქმნადისას

იმოდნად გაუდიდებდა,

რომ არ-ქვეყნიურს ღვაწლისა
სიამეს აგრძნობინებდა;

ცას ეკუთვნოდა სულ-ხორცით,
ფიქრს იღარ აცოდვილებდა.

მაგრამ სურვილი საუბრის
დიდი ჰქონდა და ეწადა,
რომ სრულ დაეფქვა სათქმელი,
სადაც კი რამე ებადა
და ქალსაც უჩუმრობისა
პირბადე ჩამოეხადა.

უთხრა: „რალაზედ ჰწუხდები,
ესაც ხომ გამოვბრუნდითო,
ვინც გაშინებდენ დილისა
იმათაც გადავურჩითო;
მაშ რად არ შეტყვი, რადღა ხარ
ჩამოშვებული ტუჩითო?“

შომესაუბრე, გეთაყვა,
მოიხსენ სევდის რიდეთო;
რა დაგიშავე, გენაცვა,
თვალი რად ამარიდეთო?“

— „განა მოვრჩები ვარაშსა
 მე შენი გადამკიდლო?“

— „რა წავახდინე მითომა,
 აგი რა გადაგკიდეო?“

— „თუ არა წაახდინე-რა,
 არცა რა გაარიგეო“.

— „თუ ვერ გაიგე, გიამბობ,
 ჩემო სამოთხის კიბეო“.

— „თავი სიზმარში მგონია,
 კაცო, რა ჰქენი, რა იყო?“

— „ისა, რომ მტერი დაგვიხვდა,
 ჩვენთვის სიკვდილი მზა იყო,
 მაგრამ, ღმერთს. შადლი, გადავრჩით,
 აღბათ განწირვა არ იყო“.

— „საკვირველია, ღმერთმანი,
 როგორღა დავეხრწივენით?“

— „ხომ მნახე, მე და ის ძალლი
 ერთიხელ აუხირენით,
 ბეწვი გაგვიწყდა, მარხედა
 სანამღე წავიკიდენით.“



ღმერთმა უშველოს, ამ ღროსა
მუსა არ წამოგვადგაო!

ბევრჯელ დავუხვდი გომზედა,
გავუმასპინძლე კარგაო.

მიცნო. „რას ერჩით მაგ კაცსა!“
ეუბნა, უქადაგაო.

და ბოლოს, შენავ გაიგე,
ღვაწლი არ დამეკარგაო“.

— „რას შევესწარი!.. გენაცვა,
დაიკა ისაც მითხარი,

რა საჭიროება იყო,
რად დაიწერე პირჯვარი?“

— „რომ შენს მეტს არვის ვეტყოდი,
ვიყავ ამისი მფიცარი“.

— „რასა?“

— „რომ მავან აღგილას
ეს და ეს კაცებიაო.

განა არ იცი, ყველაყას
თავისთვის ეშინიაო“.

— „მაშ აქეთ რადლა მოვდივართ?“

მე ეს ვერ გამოვიყო?—

— „მუსამ ის მითხრა: დაბრუნდით,
 გზაზედ სხვა ლეკებიო“.

მაშინ კი გამხიარულდა,

ქალს შვება შეემჩნიაო...

ილალომ უთხრა: „დაბრუნვის

მიზეზზედ გასაწამები

არ უნდა იყოს ვისთანმე,

სხვა უნდა ითქვას რამები“.

ქალიც მიუხვდა მაშინვე:

რაზედაც დაარიგებდა.

ალარცა ჰწვიმლა. . გადედო...

ქალა თვალს აახილებდა.

ტყე ცრემლეობდა, მიზეზს კი

მისას არ გაამხილებდა...

ფრინველი ეივილ-ხივილით

ხეებზედ დაფრიალებდა:

შემკრთალი ციყვი თრიითინით

კოდო-ბრალს ატრიალებდა.

დასალამოხნდა... ნადირი

სხეაც აღვა, ხეტილოებდა.

ტურა აჩხავლდა და მგლისა

ჯოგი, რა იზრიალოებდა.

ის ტყე მთლიად თითქოს იძვროდა

ქალა სულ ბირდგნიალოებდა.

ნელის ხან ხარმა ირმებმაც

აქა-იქ გამოჰგმინესა *)...

სურვილის ვაგიეებულსა,

ფურების მომლოდინესა.

ხარს არც დგომა აქვს, არც წოლა

უშიშარს სალოგინესა.

ილომ გულხარბად იყურა

ეს არეული გუგუნნი:

ღმუილი ტურა, მგლებისა

და ხარ-ირმების შუხუნნი.

აღელდა, რაღაც ნაირად

გულმა დაუწყო ჩუჩუნნი.

*) ხარმა ირმებმა გამოჰგმინეს—მითომ ყვირილი დაიწყესო. ყვირილი ხარ-ირმებმა ენკენობის დროს იციან.

— „შენ, ჩემო თვალის სინათლე, კალს უთხრა: „შეიძლება ამ ტურა-მგლების მღერაზედ იცოდე შეშინებაო?“

— „ხან მეშინიან, ხან არა, ჩემი რა ვაიგებაო? ეხლა კი ფიქრი არა მაქვს, იღო არ მამიკვდებაო“.

— „მაშ რომ მოგცვივდენ, მაზედღა რას იტყვი, კარგუნსელო?“

— „ქა, რაებს ამბობ? რა შიშავს, განა ვარ მარტოკელო?“

— „აცა, რომ მარტოდ დაგტოვო და თვითონ ხელდახელო (იყვივით ხეზე ავვარდე, აღარ ვჩნდე მუშტის ტელო?“

— „მაშინ გურგენი იქნები, განა ილალო შენაო“.

მთვარემაც გადმოაშუქა,
 მთა, ბარი დაამშვენაო.

ქარს მოეტაცნა ღრუბელი
მიჰქონდა სხვაგნისკენაო,
ვარსკვლავით მოცვარული ცა
იწვევდა თავისკენაო.

იღბლო

მაშ მარტოდ აქით შინამდე
წახვიდე, არ იქნებაო?
შე ირმებს დავედევნები,
თუ ჭკვაში მოგიხდებაო.

დარო (ქაღი)

იპ, დიღანდელი არ იყოს,
ნუ იცი ახირებაო,
თორემ აქედან შეც მივალ,
ახლო ვართ სოფლის პირშია ..

იღბლო

— შენი ქირიმე, ლამაზო,
არა გკოდნია შიშია.



მაგრამ თავს არ დაგანებებ,
უნდა მოვდიო ბიჯშია;
შენი ვარ, შენთან ვიქნები
ლობინში და გასაქირშია...
ბევრჯერ მომიკლავ ირემი,
ამოვთხეფილვარ სისხლშია.

ებლა კი აღარას ვერჩი
ლამაზს შვილს ტყე, ველისასა
ფეხ ფაქიზს, თვალ მარდ, ყურ ცქვიტსა,
პატრონს რქაბოჯოლისასა.
მწყურთან დიდხანს ვისმენდე
ჩქროსა მე შავის ხმისასა.

ვის რას უშავებს? მთელ წელსა
მწირივით დაეხეტება;
მხოლოდ ერთ-ორ დღეს ლილარი
ფურისა შეფეთება;
შქუნავს და ეძებს შეშლილი,
ხეს და ქვას შეეხეთქება.

საქიროც იყოს ამ დროსა
თავს არვის შეაბრალებსა,



სატრფოს ძებნაში მოკვდება,
 თავს იმას ანაცვალესა.
 აღარც თავს დაემდურება,
 არც რას სხვას დააბრალებსა.

მე ეს პირუტყვი მიჩვენავე
 ბევრს და უამრავს მეტყველსა,—
 რამდენს გიჩვენებ იმათში
 ირემზედ შეუგნებელსა,
 აჯამსა, ავის და კარგის
 შუა მძღვარ დაუღებელსა;
 სიყმე, სიბერეს მატლივით
 მძორში კაცობის მძებნელსა¹⁾).

ირმებმა პირი აიკრეს,
 მგლის ჯოგი ისევ იბრძვოდა
 და იმათ ხმაში რაღაცა
 სიკვდილის ზარი ისმოდა.
 ილალო აღშფოთებული
 თავისთვის ასე იტყოდა:

¹⁾ მძორში კაცობის მძებნელი—გარკვენილი, ხნობით დაცემული.



„ღმერთმა დასწყევლოს მგლის თავი
და მისი დასაბამიო²⁾).

სრულ სისხლის წყურვილს გამოსთქვამს...“

ღმერთო, ბატონი გვიცოცხლე;

ერეკლე დაულაღავი;

ვინა სთქვას იმის გმირობა,

სიკეთე დაუთვაღავი.

ვისაც ეტაკა, არ დაპრჩა

გაუტებს, დაუძაღავი.

მოუცვდეს იღო ბატონსა,

მაგ ქვეყნისათვის მაშვრალსა.

მაგრამ ვინ მისცა შნოება

ზოგ-ზოგას ნამუს-გამქრალსა:

სიკეთის ნაცვლად შვილები

მოკვლას ვუბირებთ საწყალსა.

ჯერ სრულ რანი ვართ და ისაც

გავრბივართ აქა-იქითა.

როსნამდე ასე ვიქნებით,

2) დასაბამი — გაჩენა.



როსნამდე ასე მივდიოთ?!

როსნამდე მხოლოდ ბატონმა
გვინახოს ერეკლიბითა²⁾,
ან ბედი ჩვენის ქვეყნისა
ატაროს უბე-ჯიბითა?*

შემდეგ ამ საუბარისა.

არ გაუვლია დიდს ხანსა,

რომ ძილ-პირის დროს იღაღო

სიმაჰრთან უჯდა ვახშამსა.

ჰსჯამდა და არხეინადა

დააყოლებდა მაქარსა.

არც აჩქარებდა სათქმელად

თავის დაბრუნვის ამბავსა.

მერე კი, როცა სიმაჰრმა

უთხრა: „დალიე, სიძეო,

აკი გირჩივე, ვერ ივლი,

ნუ მიხვალ, არა გიძეო“, —

მიუგო: „შენ ხომ მიშალიე

²⁾ ერეკლიბი — თავი ხარბი.

მე კი მაინცა ვშინჯეო
როცა გამწუწა¹⁾, შემანდა
რატომ არ იქვე ვიჯეო
და ბოლოს უწადინოდა
უკანვე გადმოვბიჯეო²⁾.

ამით მოისპო დაბრუნვის
მიზეზზედ გამომძველობა.
სოლომონ მღვდელი³⁾ ქართულად
ხალბათად იყო, მსმელობდა.
ილალოს ბევრი არ უსვამს,
არც ქამით ბევრსა მკმელობდა;
სუფრულზედ საძილისპიროს
წართქმით გათავდა სერობა⁴⁾.

V

რა იუმატეს სუფრასა
აღარც რა აღოდინესა,

¹⁾ გამწუწა—დამასველა. ²⁾ სოლომონ მღვდე-
ლი—სიმაპრი ილალოსი. ³⁾ სერობა—ეახშამი.

ილოს და მის ცოლს ოთახი
 საკუთრად მიუჩინესა,
 საჩქაროთ მილაგდ-მოლაგდენ,
 დაწუნენ და დაიძინესა.

სულ მოკლე ხანში ილოს მეტს
 ყველას ეძინა ტკბილადა;
 ის კი ბუმბულის ლოგინზედ
 სწუხდა, არ იწეა რბილადა;
 კარგა ხანს ასე შწოლარე
 მერე წამოდგა ფრთხილადა.

რათხედ სანთელი იწვოდა,
 ქალზედ სინათლის მფინარე,
 დამძარებულის გულითა
 ჩუმათ ცრემლების მდინარე.
 რა ტურფა შჩანდა ამ დროსა
 ქალი, მის შუქზედ, მძინარე!
 ისეთი შშვიდი რამ იყო,
 ისეთი გასაკვირველი,
 ისეთი მადლი ეხვია,
 ისეთი გამოუთქმელი,

რომ ილო გაცეხული
 იყო იმისი მხილველი.

ილომ უცქირა, უცქირა,
 სთქვა: „რა ბედნიერად ჰძინავსო!
 ვინ იცის ეხლა ფიქრითა
 სად არის, სადა ფრინავსო?
 ხვალელა, როცა შეიტყობს,
 ნეტავი რაღას იზავსო?“

მერე ხატისკენ მიბრუნდა,
 ფიქრით ცად აწეულიყო,
 შემლაღადები საფრთხიდან
 იმგვართ დახრწეულიყო,
 რომ უნებურად კაცისა
 სისხლში არ გარეულიყო.

ლოცვამ გაუქრა, გულიდან
 სევდები გადაიყარა.

ქალს დაეხარა და ნელა
 პირიდან კოცნა მოჰპარა.

აისხა იარაღები,
 გაძვრა და გაშაიპარა.

VI

უმეცრად გაეჩნდი ბუნების
 კალთაში გამოხვეული.
 წამოვიზარდი, გავიცან
 დედა სიტუროფე ფრქვეული
 და დღესაც ნატვრით შევცქერი
 ქალარა გამორეული.

თორემ რა შე და რა შენა?

ქვეყნათ ვითაერთს¹⁾ უვლია.

რამდენს უთელავს შთა, ბარი,

ავი და კარგი უცდია;

ხან სიხარულით უმღერნავ,

ხან ცხარე ცრემლი უღვრია

და ბოლოს თავი დაღლილსა

მიწის ქვეშ ამოუდვია.

ბევრი დამშვრალო, თავისთვის

სარჩოს ძებნაში გაშწყდარა;

¹⁾ ვითაერთთი — რამდენი; ვითაერთს — რამდენს, რამდენიერთს.

სხვას თავი დაჰვიწყებია,
 სიმართლის მძევლად დამდგარა,
 ხალხის ჭირის და ღზინისა
 მეოხ, მოზარედ გამხდარა.

როცა პირველი ქონსა და
 ფუფუნებაში ჩამღრძაღა^{*)},
 ამ დროს სიცოცხლე შეორის
 ჯვარზედ, ან ძელზედ მომჩაღა;
 ესაც მომკვდარა, ისაცა,
 მხოლოდ სახელი დამჩაღა.

ამ ხვედრით რომა ერთ ხიდზედ
 დის სიბილწე და შნოება;
 მის გამო ბევრმა საწუთროს
 უწოდა ამაოება,
 მაგრამ დღეს-ხვალიეობითა^{**)}
 დიდი გამოვა დროება.

^{*)} ჩამღრძაღა—მომკვდარა. ^{**)} საწუთროს მან
 შინ იქნებოდა ამაოება, რომ სიცოცხლე ჩვენი
 თავდებოდეს, რომ ჩვენს შემდეგ აღარავინ იცო-
 ხლებდეს.

ამ დროებასთან სიციცხლეც
ჯერ დიდხანს ირონინებსა.

„წინა დგმის ღვაწლი შემდგომთა
ცხოვრებას უადვილებსა“ ¹⁾.

მით კაციც ამაგს კაცისას
ფასსა ჰდებს, აყვავილებსა.

დიდება მათ და ნათელი
იმათ სულ-საიქაოსა,
ვინც ჩვენი წარმატებისთვის
სწირავდენ სააქაოსა!
ვაშა და ხსოვნა, დიდება!
იმასაც გაუმარჯოსა,
ქეშმარიტების გულისთვის
ან შემდგომ გაისარჯოსა!
და „უკვდავება“! ამ გზაზედ
უკეთუ დაიხარჯოსა! ²⁾

ახ, რა კარგია მსოფლიო,
რა საუცხოოდ მორთული!

¹⁾ აკაკი წერეთელი. ²⁾ დაიხარჯოს - მოკვდეს.

და რა უცვლელი წესი აქვს
 მის კერძოს ²⁾ შემოსაზღვრული!
 და ტურფა სფერო ქვეყნისა
 იმაში გამონასკული!

ვინ მისწვდეს ნეტა ღვთაების
 შემოქმედობის უნარსა!

ვინ მისცეს ფასი სიკოცხლეს,
 ზოგთათვის ფუქს და უხმარსა
 და ან ქვეა კაცსა მცირე ხნის
 წუთის სოფელის სტუმარსა?!

ახ, რა ბრმანი ვართ და ყრუენი,
 რა ქია-მატლებრ მთუევანნი,
 რა სრულ ერთურთის საწეწად
 მშიერ მგელთაებრ მღმუევანნი
 და რა უძლებნი ავითა,
 მოშურნენი და მტყუანნი!

სიკოცხლე ნადიშია და
 ჩვენ იქა ვსხედვართ საზმოდ ³⁾.

²⁾ კერძო—ნაწილი. ³⁾ საზმოდ—საჭეიფოდ.



ამ ღვთის სუფრაზე ვის რა გვრჯის
 ერთურთის საკამათოდა?
 კმარა, ნუ ვდრტვინავთ ჩვენთვის და
 სხვებისაჲ სათაფაზოდა.

სრულ ახლოს კი ნუ — თვალები

შორ-შორსაჲ შემოვაფლოთა:

რა ვიცი, არის ლა რამე,

რა ეს საწუთრო გაფლიოთ?

არა ჰჯობია, საცოცხლე

სრულ სიტკბოებით გაფლიოთ,

სანამ წამისა გვქონდეს და

ისაჲ სიმწარით დაფლიოთ?

ახ, რა პატარა მატლია

კაცი ამ ბუნებაშია

და მაინც რამოდენია

ზოგ-ზოგი თავის ქვეაშია!

მთებს შეახედო, არ გაგკვლევს,

იციინის გუნებაშია:

თითქო ის იყოს, სხვა არა

ამოდენს ქვეყანაშია.

ეს კიდევ არც-რა. ჩემთვისა
 უფრო ის სატირელია,
 რომ ზოგს მოყვასის რგებისა
 ცნებაც ვერ მოუხელოია *);
 თავი კი ისე უზომოდ
 მოაქვს, რასაკვირველია,
 თითქოს სულგული შემოქმედს
 იმისთვის გაუმხელია.

რა ითქმის, ნეტა, არ ვიცი,
 იმის თვალის და ყურისა,
 ვისაც რომ ინჩიც არა აქვს
 ერთურთის სამსახურისა,
 თავი კი მალღა უქეჩავ
 „ციური მოციქულისა!“

აი რა ვუთხრა მისთანა
 ტუტუს და მატრაკვეცასა,
 ვინც თავის მოყვასს ვერ იცნობს,
 თავის ძმასა და დედასა,

*) მოუხელოია — უპოვნია.

და თავს კი „დიდათ უყურებს“,
ეპოტინება ზეცასა.

რა ვუთხრა კიდე იმ გვარსა
სულელს და ბატის ტვინასა,
ვინც სივრცის სამძღვარს ვერ ჰპოვებს,
სხვასაც ბევრს იმისთანასა.
და ჰბჭობს, ჰბჭობს მაინც ღვთის ნების
საკვირველს გამოცანასა!

VII

მე ჩემსას ვამბობ და ილომ
რა ქმნა, რომ გამოიპარა?
ის იმავე გზაზედ მიჰბიჯავს,
რაც ვუშინ გამოიარა.
მთვარე დგა, სასწორ-მრავალმაც
შუა ცა გადაიარა.
მოდარებული ცა ჰშვენის,
მომტაცებელი თვალისა,
ტყეს თავზედ უხვად ეღვრება

შუქი მთვარისა მცხრალისა ⁶⁾
 და შიგაც გასდის, როგორც გულის
 ღიმილი ტურფა ქალისა;
 მგზავრი იმაზედ გზას იკვლევს,
 გადამწყვეტელი ვალისა.

ისევ ის ჩქამი მგლის ჯოგის,
 ისევ ის ბორგნა ხარისა.

ტყის მეტი კერძო არა ჰქნდა ⁷⁾
 გაღმა-გამოდმა მხარისა.

არც ღოღოღმფარი სიშორით
 ისმოდა აღაზანისა.

მოაწყდა ზევეი ილალოს
 ფიქრების ნაორღვეენისა ⁸⁾,
 ვის შეუძლიან მოთხრობა
 მათისა ან ნაასალისა ⁹⁾.

დიახ, მთელი გზა ილალო
 სრულ ფიქრში დაინთქმებოდა;

⁶⁾ მცხრალი—სავესე, ბადრი. ⁷⁾ ჰქნდა—მო-
 სჩანდა. ⁸⁾ ნაორღვეენი—ღვარი. ⁹⁾ ნაასალი—მე-
 ასედი.

უმეტეს კაცის მკვლევლობა
საგონად გაუხდებოდა
და ბოლოს შესახებ მისა
თავს ასე გაუტყდებოდა,
რომ მოკვლა ურჯულოსიკა
არავის შეენდობოდა.

მაგრამ რა ირგვლივ მტრის ურდო
მოჰგონდა შემოხვეული
და მისგან თავის სამშობლო
ათასჯერ მიმონგრეული,
მაშინ კი ცეცხლი მოედვა,
იტყოდა გადარეული:

„ღმერთო, ნუ გაწყენ და რითმე
თუ კი ჩემს გავიყვანდიო
და „მაგათ“ სათითოოდ
სულ ყელებს დავლადრავდიო,
მაშინ საეშმაკ-ქაჯოთა
სულსაც არ დაეზოგავდიო“.

მაგრამ ვერანა გრძნობასა
გული ვერ დააძლიევინა.

„იქნებ გიშვებენ?“ ამ ჰჯამა
მას უკან დაახეცინა
და დანაბოლოს ლეკებზედ.
თაფისთფის ეს ათქმეფინა:

„თუ მაინც აღარ იშლიან
და მიპირობენ ჩანთქმასო,
მაშინ კი უნდა გკითხოო
მეც თაფის მაჯა, აბჯარსო“.

მისულა, აუსრულებავ
კიდევაც დაპირებული.
გათენებულაც... ჩიტებსა
ლხინი აქვსთ გახშირებული.

ლეკებსაც ნამაზი უქმნავთ,
ლამაზად დაწკებილიანო.

სრულ ტურფა იარაღითა
საომრად დამზადულანო;

ჰჩანს: მოლოდინში არიან,
მგლებივით დაკქვეტილანო.

რა მიმაფალი შენიშნეს,
ჰშინჯავენ მუშტრის თვალითა...

იცნეს: ის არის, სხვა არცინ,
მარტოკა, თავის ძალითა;
ფარ-ხმალი, წელში დამბაჩა
აქვს თოფი სპილოს ძვალითა.

დაუახლოვდა, იმათა
ესაც მტკიცედა ჰშინჯავდა.

„კაცებო, აბა აპდევით?
ან რას მიპირობთ?“ ჰკითხავდა;

ელოდა პასუხს: დუშმანი
რა რიგად განიკითხავდა.

— „ბიჭოს შენა ხარ, მოჰსულხარ?
ყოჩაღ, რომ გამოუცხადდიო.

აუდევით, გელოდებოდით,
აღარც შენ დაჰგვიანდიო;
ვიტოდით მოგვიხვიდოდით,
ფულებსაც შოგვიტანდიო“.

— „რომ არა მომეტანოს რა
ამ ჩემის თავის გარდაო
იმაზედ რაღას მიპირობთ,
შემატყობინეთ კარგაო“.

— „მაშინ, თუ ნებით ინებებ,
 ტკბილად წაგიყვანთ ყმადაო
 და, თუ შესდგები ძაღზედა,
 წაგვსვლია ყოფის ვადაო:
 ვიპურების სისხლისა
 მგლებივითა გვაქვს მადაო“.

— „მაშ დაიფიცეთ, რომ მართლა
 ეგა გაქვთ განზრახულია“.

— „ერთი უყურეთ, რას ამბობს
 ეს ღორის დაგდებულია.
 ახლა ამასაც უფიცე
 თავის ღმერთი და სჯულია.“

თუ არა გჯერაფ, გაჩვენებთ,
 რაც არის ჩვენი ადათი.
 აბჯარიც მოგვეც, სანამ არ
 წაგვიროთმეფია ძალიათი“.

როდღია არის ხუმრობა:
 ქართველის თავს ადგა ჯალიათი
 ისაცა მხედავს და ეტყვის:
 „მე აქ არ მოველ მადაო,



რომ თქვენთვის თავი დაშეკრბო,
 გამოგყოლოდით ყმადაო.
 რაც გნებაეთ იმას მაგრე ვერც
 იშოვით იაფადაო.

მაგრამ არ მჯერავ ჯერ კიდევ
 რასაც თქვენ შეუბნებითა;
 რა დაგიშავეთ? რი გაფნეთ?
 ნეტა რას გვემართლებითა,
 რომ გვაწიოკებთ და გვდეფნით,
 მგლებივით გვეტანებითა?

კაცნო, ჩვენც თქვენი ძმები ვართ,
 განსხვავებული რჯულითა.
 თქვენ როცა ამეებს შერებით
 მაგრე მტრობით და შურითა,
 ჩვენ თავის კერაზედ ვსხედვართ
 თავის წყლითა და პურითა.

კაცებო, მოდი, დადევით,
 საქმეს ნუ გავაბეფრებთა;
 კაცის მკვლელობა, ცოდვაში
 ერთურთს ნუ ჩავაყენებთა.

ლიტეტი

არა, ქოთაკო, სოროში
ჩვენ მელს არ გავაჩერებთ;
თუ არ გამოვა, გამოვთხრით,
შავს ღღესაც დავაყენებთ.

ილალო

მელის ტყავი ჰჯობს ნიადაგ
ტყეში ლანძილის კრეფასა.

ლიტეტი

მაგასაც ამბობ? დაგვაცა,
მაშ კი გიტირებთ დედასა;
ჰნახავ, თუ ვერ გადაგიჩებთ
შუაზედ თავის კეფასა.

და ერთს წამს ხელი ყველაშა
გაიკრა იარაღებსა.

ღმერთმანი, პატრონ-იბჯარი
ერთმანერთს უღალატებსა!

ილო გადადგა უკან და
შეექცა ავარელებსა:

„თუ აქ სიკვდილი არად გიჩნთ
თქვენ საით სადაველებსა,
ჩვენ რაღა გულგისახეთქათ
გვექნება აქაველებსა?“

მე არ მეწადა, მაგრამ თქვენ
შინც არ დამეხსენითა.

თუ ვაყები ხართ, იყავით
ცოტა ხანს სმენა, თმენითა
მინდა რამ გითხრათ კიდევა,
მერე, რაც უნდა ჰქმენითა.

რაც პირი გვექონდა, აქამდე
არაფინ გადავედითა;

მოსვლია მითხარით, ხომ მოველ,
მე არსად წაგივედითა.

არც გაგთქვით ჩემმა საქმემა
თქვენი არ გააბედითა,
ეს იმით, რომა ერთი მხრით
თქვენც კარგათ მოიქეცითა.

მაგრამ მეც იარაღი მაქვს
 ხეს მაინც ავიფარებდი
 და თოფს უღუმლივ გკრავდით, თუ
 ცხადად ვერ მოვიხმარებდი.
 და რა ეს? სხვა და სხვას რასმეც
 განა ვერ მოვიგვარებდი?

მაგრამ მე ერთიც არა ვქმენ,
 თქვენ კი დამრიშხნეთ ისევა
 ტყვეობა, სიკვდილის ხმაზედ
 ღვთაებაც გადაირევა;
 ვგრძნობ, ჩვენი შეყრა დღეისი
 ღვთის რისხვად გარდაიქცევა.

აქ გავუზრდივარ დედასა
 მშობლური, ტკბილი ხმებითა;

აქ უნდა მქონდეს სამარეც
 თავის მიწით და ხმებითა
 და ნურც ვინა ხართ ჩემს ტყვედა
 წაყვანის იმედებითა.

აქ დავიბადე და გავლე
 სიციცხლის სიამ-ტკბილობა.



სიკოცხლევეა ამ ადგილს
ჩემთვის სულამოსულობა.
თუ ვსტყუვი, გამომიბრუნდეს
მე ამის დედაშვილობა.

მაგრამ რანაირ მოვშველდეთ?

აი ეს არი ძნელია:

თქვენ გამშვევები არა ხართ,

მე კიდე წამომსვლელია.

ნიადამ ჩვენში სამართლის

ხმალია გადამჭრელია.

ახლა როგორა? ერთისთვის

შვიდნი ნიადამ ძალია.

შემირცხვეს შვიდნი ერთზედ სულ

მერე—ხმლის სამართალია“.

ლეკებსაც ჭკვაში მოუხდათ,

ერთურთს დაუცეს თვალია,

შთქვეს: სათითაოდ გამოვალთ,

არაფინა ფართ ქალია“.

ილომაც უთხრა: „ვინც მოკვდეს,

თქვენ გედვასთ ცოდობრალია“.

ჩვენი და ერთი სხვა დარჩენ,
 სხვებმა დაუგდეს განია.

VIII

სრ ვინახიათ, როდესაც
 ქარი დაიწყებს ქროლასა?—
 ბაღახს და შტოებს ხეთას კლდეც
 თითქოს დაუწყებს ყოლასა;
 აირევიან ერთურთში,
 ტურფად შეიქმნენ თრთოლასა—
 იგივე ხატი დაჰყვება
 საგულდაგულო ბრძოლასა.

მშუღლარნი შიგით და სხვები
 იქით ჰყუდიან გარესა.

ესენი არცრა და სხვებსაც
 გულს რაღაც შემოჰყარესა.

კლდე ჩუმად არის, ვინ ხედავს
 წყაროს შიგ მოჩანჩქარესა?

მხოლოდ ეს ომი არ არის

უერთოდ გასათავეები;

ერთუროთის შესაქმელადა
 გადაუდგიათ თავები:
 უმეცრის მტრობამ არ იცის
 მსწავლეულის კილო-კავები.
 და ყველათ მარტო ორთათვი
 მიუბჯენიათ თვალები!
 გაუთამაშეს ერთუროთსა,
 დაისაბლუჯეს ფარები.

ხელში შიშველა ხმლებითა
 რა ერთუროთს დაეგანნენა¹⁾;
 ქვანიცა უსინათლონი
 საცქერლად დაემზადნენა:
 ღირანცა თვალით საცერად,
 კარგები შეიყარნენა.

ურჯულოს ქართველის გაქრობა
 ერთის შემოკვრით უნდარა,
 დასტყვივლა თავის ენაზედ,
 რაღაცას დაემუქარა;

¹⁾ დაეგანნენ — დასატაკებად დაესწორნენ ურთიერთს.



ჩამოაცვითა ფრანგული,
ილალომ ფარი უფარა.

ფარის რგოლები დაუქრა,
ხმაღმა ხორცადაც უწია.
აღარა ხანი გაეიდა,
ქართველმაც ჩამოუქნია,
გალოებს²⁾ მოჰხვდა, და ლექმა
ფეხები ამოიქნია.

ილალო წელში გასწორდა,
არ გაჩუჩვილა მეტადა;
ჰყუდია, როგორც ქვიტკირი,
ამოყვანილი სვეტადა.

„მოდითო“, თითქო ამბობდეს:
„შზად ვარ თქვენს დასაფეთადა“.

ახლა მეორე მოიქრა.
ხმლებმა დაიწყეს პრიადი.
ქართველი არის მშვიდადა,
ლექსა აქვს გულის ფრიალი:

²⁾ გალოები — წვივის ძელები.



რა ქმნას? ვერ დაუმაგრებავ,
გაძფიცხებია ტიალი.

ჰცემს რო არ იქმნა, ხმაღს წვერი
ვერსაით შეაყოფინა,
წვერწალმე ²⁾ ფარხედლა დაძცა
წყრთაზედ შიგ გააგდებინა.
ილომაც ხელი გაუშვა,
ფარი ხმაღს წააღებინა,
მერე თვითონაც შემოჰკრა,
თავიც იქ დაადებინა.

ოროლი კაცის სიკვდილმა
მტერს ცეცხლი მოადებინა,
ისე, რომ ბრაზმა მესამეს
აღარა გააგებინა,
ამლათზედ გაჩნდა და ხმალი
შემოუგირგლა ილოსა;
ის მიდრკა. აძცდა მახვილი
და გამოეფლო მიწასა.

²⁾ წვერწალმე—წვერით.

გურჯმაც გაუსო და თავი
 წააქრა, როგორც დიფჩასა ⁴⁾).

კიდევაც უნდა არაყო
 წითელი დილის სიფთასა
 მაშინ სხვა ლეკის შეიღები
 სრულ ცოფმა აიყოლია;
 დაიძვრეს დამბაჩეები,
 გამოიძაბა ბოლრა.

ბოლომა ხმა, ხმამა ლეკები
 ერთს წუთ იქ მოიყოლია.

და ხმალო-ხანჯლებით მებრძოლო
 ერთურთში აიმდგვალო,
 წამლისა ბოლი ნისლივით
 მიწაზედ გაიშალო
 და ასპარეზიც რაინდთა
 თვალისთვის დაიშალო.

კვამლი ავიდა. გავიგოთ,
 დაიკათ ცოტა ხანაო,

⁴⁾ დიფჩა — დუდურა. გახვრეტილი ღერო ბა-
 ლახისა, შავ. დიყისა, შუბყისა, ლემზურასი და სხ.

ვინ დარჩა მთელი, სიკვდილმა
 ან იქ ვინ წაიყვანაო?
 ეჰა! იქ ჰყრია სულ ყველა,
 ილალოც თანა ჰტანაო!
 ცალკე წევს მარტოდ, გულადმა,
 ხმალი დაუდევ გვერდითა,
 სატევარი და დამბახა
 არ აუხსნია წელთითა.

რალაც მწუხარე სიმშვიდე
 სახეზედ გადაჰფენია.
 რომ ჰნახო, იტყვი: „ვაჟკაცო,
 შენი ჰირიმე, შენია,
 უფალო, გამოაღვიძე,
 მშვიდობით იაყენია!“

და სხვებსაც იმის გვერდითა
 სისხლი რომ გადასდენია,
 დაჰკვლივო, იტყვი: „ესენიც
 სწორეთ სიტურფის ძენია“.
 თეთრ ფეროვანნი, აყრილნი,
 როგორც სამოთხის ხენია.

ამოგკენეს გული და ფიქრი
 წაგიღებს რამოდენია!

IX

ღრო იყო სადილობისა,
 მზე დაჰდგომოდათ თავზედა.
 თითქო არ იძერის აღარვინ,
 გაჩუმებულან ძალზედა.
 მაგრამ აგერა ტყიდანა
 უეცრად, თოფის ხმაზედა,
 ორი ვილაკა სიფრთხილით
 წამოჩნდა ნაომარზედა,
 ხელში შიშველა თოფებით,
 გამოსაკრავად მზაზედა.

რა დაინახეს თვის წინა
 დახოცილ, დასხვეპილები,
 სისხლის ონჩორში ართული
 უბადო კოდვის შვილები;
 ერთი იქ შედგა და სხვამ კი
 ჩამოუარა იმათა.



„სრულ დახოცილან“, წარმოსთქვა:

„ზოგი გაუქრავ ქიმათა“.

მერე ილოსთან მივიდა,

შინჯვა დაუწყო ფრთხილიადა.

„ეს ხომ ილოა... ახ, ნეტამც

გვევლო პატარა წინათა“.

მუშტი ჩაიკრა გულს მწარედ

და თავი გაიქნიაო.

სხვაც იმავ წამში იქ გაჩნდა,

ამბობს: „რა დაჰმართნიაო?

აღალი იყოს ის ძუძუ,

რაც ამას უწოვნიაო.

მარტომ ხომ შეიღნი დახოცნეს,

უთქვამსთ: „არს საკვირველიო,

ერთი კი ბევრთა მოკლული,

საბრალო სატირელიო“.

თორემ დაიცა... გავშინჯოთ,

იქნებ ცოცხალი არიო.

ორი ჰკირს: ერთი ნახმლოფვი,

სხვა გულში ნატყვიარიო.

სულს ითქვამს, ანობათ საწყალი
დასუსტებული არიო”.

წყალი მოზიდეს მუქითა,
გუბიდან ამოღებული,
ილალო გონად მოვიდა
ცოტახანს, გაცივებული.
იკნობს და ჰკითხავს იმათა
წყნარი და გაოცებული:
„ამ უკანასკნელ დღეშია
აქ საით მომაგენითო?“

მათ ჯერ წყლულები შეუკრეს
ტანთსაცმლის ნაკუწებითო,
მიუსხდენ, თავით კალთაზედ
მიირქვეს მზრუნველობითო
და მერე უთხრეს: „ამ დილით
ნადირობ წამოვედითო.“

თელიან კორუმს ვუვლიდით
ირმების გუმანზედაო,
როცა თოფის ხმა მოვიდა
სამ-ოთხი ერთურთზედაო,

„რალაც საქმეა“, ვითუქრეთ,
მოვედით ქუხილზედაო“.

ილაღლო

მადლობა ღმერთსა დალოცვილს
რომ თქვენს ხელშია ვკვდებიო,
ძმების ცრემლსა და მათ ხელით
სამარეს ველირსებიო,
მოვკვდე—ცოცხალივ ვიქნები,
მკვდრებში არ გავითვლებიო.

იმათ ნუგეში დაუწყეს,

ჰკოცნიან ძმურად ტკბილადა.

„არაო, ილალომ უთხრა:

ოში დამიჯდა ძვირადა;

ვგრძნობ ნათელი მზე ჩემთვის დღეს

ჩასული არის გრილადა“.

იმათ ისევაც ნუგეში...

ილალო ეტყვის: „არაო,

რა ვუყვით, რომა სიკვდილი

დამიდგა მხარდამხარაო,

თქვენ თუ ცოცხლები დამრჩებით,
 ჩემთვის ისიცა კმარაო.

თქვენი ქირიმე, უთხარით
 ჩემებს, თუ ვინმე მყავისო,
 სადაც იტყვიან დამარხვას,
 ჩემთვის სულ ერთი არისო,
 აქ, ჩვენს სოფელში, თუ სხვაგან,
 სრულ საქართველო არისო.

ოღონდ ამ გულზედ საშობლოს
 მიწა და ქვიშა მეყაროს,
 თქვენ არ მომიკედეთ, ილალოს
 გულზედ არ შემოეყაროს.

ერთს კი გთხოვთ, ძმებო, გენაცვათ,
 ეგები დამაველოთო;
 უზიარები არ მომკლათ,
 მოძღვარი მოიყვანოთო,
 და ეგ ბრმა ძმები ჩვენები
 საშარეს მიაბაროთო,
 თოფ-იარაღიც თავისი
 ყველას თან ჩაატანოთო“.

იმით წაყვანა უნდოდათ,
საკაცის გაკეთებაო,
მაგრამ ვერ დაიყოლიეს,
ილალო არა შვრებაო:
„ორნი ხართ, დაიხოცებით,
მე ჩემი გადამხდებაო“.

და მაშინ ერთი იქ დარჩა,
ძმას ჩაპტქერს მზის სხივივითა,
მეორემ პირზედ აკოცა
მოწყვეტილს იმედღივითა,
აღგა და მღვდლისკენ გასწივა,
წავიდა შიკრიკივითა...

X

მრთ კვირის უკან შარაზედ
მგზავრებმა შემდეგ საღმისა
დაიწყეს სორბოითლობა
აქა-იქური ამბისა.

— „თუ ძმა ხარ, ერთმა სხვას ჰკითხა:
„ხომ არა შეგიტყვიანო,

ცხონებულ ილალოსთვის მღვდელს
 მართლა, ვერ მიუხწვრიაო?"

— „რა გაუგია, მოძღვარი
 მაშინვე ცხენზედ შემჯდარა,
 ჩქარა წასულა, მაგრამა
 ბედი სხვა რიგად მომხდარა:
 იმის მისვლამდე საბრალო
 უზიარები მომკვდარა“.

— „ახ, რად მოაკლო ღმერთმა ის
 უკანასკნელი ნუგეში?“

— ისა გგონია, რომ მაგით
 ჩავარდა კოდვის გუბეში?
 არა, არ დაიკარგება,
 არის ღვთაების უბეში.

ცა მალაღია და ღმერთი
 იქილამ ჩამოგვეცქერისა;
 ის არის შეუცდომელი,
 მპყრობელი ყველაფერისა;
 იცის, რომ ავის მომქმედი
 არ იყო არაფერისა.

განა ურჯულოთ დახოცვა
 ცოდვაში ჩაუვარდება?
 და დალოცვილს ღმერთს ვითომა
 კიდევ კი გაუხარდება,
 თუ მაგათ სახსენებელი
 ერთიან ამოვარდება?

თორემ სრულ საანდერძოა
 საქმე იმ ცხოვნებულისა,
 რჯულზე და კაცობაზედა
 როგორც თავდადებულისა“.

— „დაუმარხნიათ ჯერამლა
 ნეტა სულკურთხეულიო?“

— „განა არ იცი, ხალხიცა
 არ არის უმადურიო.
 ერთიან თავს დასცემიან,
 იქით შინ წაუღიათო;
 საყდარში შეუსვენებავთ,
 ანდერძი აუგიათო
 და ამ დღეებში ბეჩაეი
 კიდევაც მიუღიათო“.

— „ღმერთო, რა გული ექნება
 სოსია დიაკვანსაო,
 მამასა ილალოსასა,
 მოხუცსა, საცოდავსაო,
 საწუთროს გაწბილებულსა,
 ილალოს დამმარხავსაო!“

გული და ბედი იგეთი
 მხოლოდ ჩვენს დამწყევარსაო.
 ცოდო-ბრალს ხალხი დაეწო,
 უფრო კი დაროსასაო“.

— „ნუ შეტყვი, არაფერი მწამს
 ქვრივების სიმწუხარისა:
 ბევრი მინახამს ღრუბელი,
 გადაყოლილი ქარისა“.

— „ვინ იცის? მაგრამ ყველაყა
 განა ერთ ფერი არისა?
 ეგები ღმერთმა ნუგეში
 მისცეს, უცხოვნოს ქმარიცა“.

— „ამინო!“ სხვამ დააყოლა,
 გამოისახეს ჯვარიცა.

XI

რა ექნათ, თუ ვინმე ტიროდა!
 კახეთი ისევ იქ იყო,
 მთათა სიმაგრეც იქავე
 ერთ მხარეს შემალულიყო.
 და მისი თეთრი საყვავე
 ზეცაში შემალულიყო.

აქეთ იგივე, ტრიალი
 მინდვრები დაძაბულიყვნენ
 და ზედ კახეთის სოფლები
 საიმოდ დახატულიყვნენ.

შუაზედ კიდე სადენი
 ალაზანს, დინჯ-ზანზარასა,
 ექმნა და მიიკლაკვნოდა,
 მოსთქვამდა წარამარასა.

იქავე მიმოუხვევდა
 ტყიანს და მინდვრიანებსა,
 შორს სოფლებს, ახლოს ტყეებს და
 ღერწმიან, ჩაღიანებსა.

დარბაისელი მნათობი
 მზე ძველებზე აღ-ჩადიოდა
 და გულით უხვი კახეთი
 ხშირი რთვლობითა ხეიოდა;
 მღერა და შვება ლხინს იქდა,
 ღვინო წყალივით დიოდა.

XII

მერე დარიკომ რაღა ქმნა,
 ყვავილმა მგლოვიარემა?—
 იქნებ იკითხოს მის აშბის
 გაცნობის მდომიარება:
 „კი გაიყოლა ძაძები
 დღეს სევდის მოზიარემა?
 აკი სილაღე და დარდი
 ამოხსნილია ლოლითა?
 დღეს რო იწვოდეს ცეცხლით და
 იფარებოდეს ბოლითა,
 ხვალ ისევ დაჰწვიმს და მდგელო
 შეიმოსება მოლითა?“

მდელიო ჰო. მაგრამ ხმელს ხესა
 ბევრჯელლიც დაასველებსა,
 მაგრამ ის ისევ ხმელი ჰდგას,
 ველარა გაანედლებსა.
 ნუ მოკვდეს ერთხელ, თორემ გულს
 ველარა გაამთელებსა.

მზე რომ ჩაეიდა, ნათელიც
 დღისი თან გაიყოლია.
 ორ-სამი წლითვე ილიალომ
 მამაც იქ გაიყოლია,
 დარო იქ დარჩა ქმრეულისა,
 ის ვერვინ აიყოლია.

ჩვენ ვიტყვით მამაკაცები:
 „ქალებს რა შეუძლიაო?“
 მაგრამ ოჯახი სიკვდიმდე
 დაროს არ მოუშლიაო;
 რაც უფრო უკეთესადა
 საქმე არ მოუწყვიაო.
 პატარა გოგო-ბიჭების
 სწავლებაც დაუწყვიაო



და ერთი ობოლი ბაღლი
 შვილადაც გაუზრდიაო;
 უქორწინებავ და შერე
 მემკვიდრედ გაუხდიაო.

შერე რა გულ-მოდგენითა
 მიჰდევს ღვთის მსახურებასა
 და რა საზეო კრძალვითა
 ლოცვას და მარხულობასა!
 თანაც მამა-შვილთ საფლავზედ
 თლილი დაუწყვავ ლოდები.
 ვინ იცის, რამდენჯერ უთქვამს
 მათზედ მხურვალე ლოცვები?
 ვინ იცის, რამდენს ლამესა
 დარდით არ უძინიაო?
 ვინ იცის, მწარე გულითა
 რამდენჯერ უტირნიაო?

დღეს ხომა მისი საფლავი
 არის მამა-შვილთ გვერდითა,
 საყდრის ეზოში, საესავს
 ქრისტე, მაცხოვრის ფეხთითა,



და, რაც მიცვლილა, დროებას
დიდი გასულა მასქითა, —
მაგრამ იმ სოფლის მცხოვრებნი
არ იფიწყებენ დაროსა,
ახსენებენ, როგორც ხატს,
სალოცავს, სამუდაროსა;
გიაშობენცა მაზედ ბევრს
საკვირველ-სამწუხაროსა.

იტყვიან: „აღდგომა ღამეს,
სანამ ვინ წამოდგებაო,
ეხლაც ილალოს საფლაფზედ
სანთელი აინთებაო.

მძიმე თაღხებით მოსილი
დარიკო გამოჩნდებაო;
ხელში წითელი კვერცხითა
მეტანიასა შვრებაო.

„ქრისტე აღდგაო!“ ულოცავს
თან კვერცხსაც შეუგორებსო.

ქვევიდან: „ქეშმარიტადა!“
ილალოს გააგონებსო.

XIII

ჩვენ, ქართლოსიანთ, შიგა-შიგ
 მთა-ბარად, სოფელ-სოფლიადა
 ბევრი გვყოლია გმირები
 მოავის დასამზობლადა.
 თუმც მატთანე, წერილი
 არ გვაქვს მათ შესამკობლადა,
 მაგრამ იმათი სახელი
 ხალხის ხსოვნაში შეთენილა
 და მათ სურათი ბევრს ლექსს და
 ამბებში გამოჩენილა.

ხშირად, რა შარა გზახედა
 ურემი გაჰიქინდება,
 მოაგონდება მეურმეს,
 კოფოზედ აღილინდება.

ან უსინათლო აშული
 თარზედ ჩამოჰკრავს სიმებსა
 და გამოიწვევს ბნელიდან
 განსვენებულთა ჩრდილებსა.



გლები შინ, მწყემსი გარესა
 მხარში ცეცხლს დააგუგუნებს
 და ვახშამთ უკან იმათზედ
 ფანდურზედ დაილულუნებს.

ილიალოს ნაომრისთვინაც
 მის ველი დაურქმევიათ
 და ზედ ტკეცილი საურმე
 შარა-გზა გაუვლევიათ.

დაჩარდახულის ურმებით
 დღესაცა ჰნახავთ თაეადა,
 რა მიდიოდეს ქვეყანა
 ჯვარობას "სალოცაეადა, —

ამ აღგილს შეისვენებენ,
 ხარ-კამეჩს უღელს აჰხსნიან,
 ჩეროში გადახდებიან,
 მწვანეზედ სუფრას გაჰშლიან.

იპურობენ ხელში ჭიქასა,
 კულას და აზარფეშასა
 და ალტაცებით გადაჰკვრენ
 ილიალოს შესანდობარსა.

საუზმის უკან გარმონი
 და ნეშტვი⁶⁾ აწკრილდება,
 ან დიპლომატო დაჰყვება,
 დაირა აერიალდება,
 და ზედ ყმაწვილი ქალ-ვაჟი
 ქარივით დატრიალდება.

ლექთა საფლავი ეძებოთ
 შორსა და ახლო მარესა
 ვერსად იპოვით, არ ახსოვს
 არვის ამ არე-მარესა.
 თუ მზეს სად უჩანს, არ ვიცით,
 ან მის ნახევარ მთვარესა.

1899—900 წ.



⁶⁾ ნეშტვი — სალამური.



მოლოდინ-მოლოდინ შია
მიდიან დღენი, ლამენი...
იქით გაეხედნებ—მთებია,—
წყარონი მოწანწყარენი;
მალლა აეხედნებ—ცა არის,—
ვარსკვლავნი მოკამკამენი...
ბრუნავს და ბრუნავს ქვეყანა,
მიდის და მოდის სოფელი.
ერთი თვით არის უცვლელი
სიკვდილი-სიცოცხლის მყოფელი!

ვაჰმე, რა მეტად მოკლეა
ტიალი წუთი სოფელი!

ძოდან ვიხილე ქალისა,
ენძელა აყვავებული,
და ია იმის ახლოსა,
ტურფად ყელ-მოღერებული,
საღხინოთ ქათიბ-ჩაცმული,
ქალკუპრი გახარებული.

გუშინაც მიველ და ენახე:
იას ცრემლები სდენოდა,
ხავერდი შემოსცარცვოდა,
სიბერის ეამი ჰხლებოდა!
მწუხარედ თავი დაეღო,
ენძელას ენუკებოდა...

ენძელავ, თავს შემოგვევლე,
იავ, შენ დამიტირია!
მოხვიდით, დაამშვენოდით
ჩემი სამარის პირია...

წუთის ყოფნა და ცხოვრება—
ეგ წუთი სოფლის ქირია ..

*
* * *

მუხავ, მიყვარხარ, ტიალო,
განმარტოებით მდგომარე,—
ერთი შენ გპოვე გულისა,
ქვეყანა შემოვიარე.

დაღონებული, მტირალი,
მიწყვივ შენკე ვარ მოარე.

მე მიყვარს შენი სიბერე,

მუდმივი დაღრეჯილობა;

დახავსებული ტოტები,

სიმტკიცე, ფოთოლთ-შლილობა...

შენ არ გაშინებს, ვაჟკაცო,

ბუნების ფერის ცვლილობა!

რაც უნდა ქარი შხუოდეს,

და ელვა იკლიაკნებოდეს,—

მთა-ბარი ირეგვნებოდეს,

ბილ-ხული იხოშებოდეს,

ლერწამი მიწას ეკვროდეს,
 მშველი ტყეს ინაბებოდეს,
 ზარ-დაცემული მხეცი რამ
 პწკალზედ ტყის ეხში ღმუოდეს,
 ამაყად ელი ავდარსა,
 ქარს არ უყადრებ თავსაო;
 ეღვა და ქექა-ქუხილი
 ვერ შეგინბრიან წარბსაო!
 არ ივლებ ბაი-ბუადა
 ხალხის უღმერთოდ ქრასაო!

საფლიავიმც აუყვავდება,
 ვინაც გვაუწყა მცნებაო:
 „კაცი იშობვის ერთს ღლესა
 და ისევ ერთ ღლეს კვდებაო.
 კარგი ქაბუკი სიკვდილსა
 არროს არ შეუდრკებაო.



ი 85/11

ფაქი ერთი ახალი



აოსემ იმედაშვილის წიგნთსაგაჭროსი

(ვიორგ. ქ., ალექსანდრეს ბაღის პირდაპირ, № 12)

იფიდება ყოველგვარი წიგნი.

საკუთარი გამოცემანი:

ღაძეხანი და პოეზიები, ი. ევდოშვილისა	2
გლეხის ნაამბობი, დ. შახანელისა	2
დიდ-მოსუკავიანი, ი. თორთაღისა	30
ხალხური პოეზია, ფ. მანუჩისა	20
რა არის ხარკი? ი. გ.	5
ჯუკაბის პოეზია, ი. გ.	5
მოსაღის მიზიუნა	3
ცხოველების სარკვევების კრებ., I	60
ცხოველების სარკვევების კრებ., II	13
სამოსი წლით, არსებითი გეოგრაფიული	10
თავგანწირკული პანიმი, მათხორობა	7
ველურობა და განათლება, ს. ჯუღელისა	30
მიკგველის ველი, მცირე მშობიან!	5
იანიხარი, ფ. მანუჩისა, ნახუცრიშვილისა	40
მ. შორაძის 12 მოთხრობა	60
ქაღის ვარ და მუდი მხუკავეს, კომ. მ. მოქ.	20

მეტი ქუთუფას-დადებით გაეგზავნება. აღრესი: **Торговль. Книж, торговля I. З. Имедашвил.**